

Ο πρωτόγονος Άνθρωπος "Neanderthal", αντιπροσωπεύει ένα παρακλάδι του ανθρώπινου είδους που έζησε για περίπου 200,000 χρόνια, σε μία τεράστια γεωγραφική περιοχή που καλύπτει όλη την Ευρώπη και συνεχίζει μέχρι και την κεντρική Ασία. Για να είμαστε πιο ακριβείς, θα τολμούσαμε να πούμε ότι ο Άνθρωπος "Neanderthal" ήταν το μόνο ανθρωποειδές όν που έζησε σ' αυτή την περιοχή για 200,000 χρόνια-μια περιοχή που αποτελείτε από την Ιβηρική Χερσόνησο, την Ιταλία, εδάφη βόρεια των Πυρηναίων και των Άλπεων, την κεντρική και ανατολική Ευρώπη, και επίσης μέρη της Ασίας. Η ονομασία "Neanderthal" προέρχεται από την κοιλάδα "Neander" στην δυτική Γερμανία, όπου το 1856 τα πρώτα απολιθωμένα κόκαλα ενός ανθρωποειδούς ανακαλύφθηκαν και κατονομάστηκαν αντίστοιχα. Αυτό που έχει μεγάλο ενδιαφέρον είναι ότι για 200,000 χρόνια, ο Άνθρωπος "Neanderthal" ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος πάνω σε μια απέραντη γεωγραφική έκταση, επιβιώνοντας κάτω από ακραίες κλιματολογικές και περιβαλλοντολογικές αλλαγές, ειδικά κατά την διάρκεια των εποχών των "παγετώνων", όταν πριν 45,000 χρόνια ένα άλλο ανθρώπινο είδος άρχισε να καταφτάνει στην ανατολική Ευρώπη και στην βορειοανατολική Ιβηρική Χερσόνησο-προερχόμενο από την Μέση Ανατολή και την Βόρειο Αφρική.

Το κεντρικό σημείο αυτού του ενδιαφέροντος βρίσκεται στο γεγονός ότι μέσα σε 15,000 χρόνια από την εποχή που "το νέο είδος" ανθρώπου είχε εγκατασταθεί σε διάφορα μέρη της Ευρώπης, ο Άνθρωπος "Neanderthal" εξαφανίστηκε, και αντικαταστάθηκε ολοκληρωτικά από αυτό το "νέο ανθρώπινο είδος" που οι ανθρωπολόγοι το ονόμασαν ο Άνθρωπος "Cro-Magnon"-από την Γαλλική τοποθεσία όπου ανακαλύφθηκαν τα πρώτα απολιθωμένα οστά του το 1868. Ο Άνθρωπος "Cro-Magnon" είναι ο μόνος ανθρώπινος πρόγονος του σύγχρονου ανθρώπινου είδους (Homo Sapien), εφόσον το DNA του είναι ακριβώς το ίδιο, ενώ δεν έχουν βρεθεί ίχνη του Ανθρώπου "Neanderthal" (mitochondrial DNA που μεταβιβάζεται από την μητέρα) στα οστά του Ανθρώπου "Cro-Magnon". Θα πρέπει εδώ να αναφέρουμε ότι υπάρχουν πολλές ενδείξεις πως το DNA του Ανθρώπου "Neanderthal" βρισκόταν πολύ κοντά με αυτό του σύγχρονου ανθρώπου.

Ο Άνθρωπος "Neanderthal" και ο Άνθρωπος "Cro-Magnon", ζούσαν ο ένας δίπλα στον άλλο πάνω από 15,000 χρόνια, παρ' όλα αυτά ο Άνθρωπος "Cro-Magnon" όχι μόνο αντικατέστησε απόλυτα τους "Neanderthal", οι οποίοι ζούσαν σ' αυτήν την περιοχή για 200,000 χρόνια,

αλλά επίσης δημιούργησε εκείνες τις υπαρξιακές προϋποθέσεις όπου κανένα γενετικό στοιχείο του "Neanderthal" να υπάρχει στους σύγχρονους ανθρώπους. Πώς θα μπορούσε αυτό να είχε συμβεί; και ποιός ο συσχετισμός αυτών των δεδομένων με την επιβίωση του Σύγχρονου Ανθρώπου; Από τις διάφορες ανασκαφές ανθρωπολόγων, ξεκινώντας από τον 19ο αιώνα μέχρι και σήμερα, επιστήμονες μελετώντας την ανθρώπινη εξέλιξη, μας έχουν διαβιβάσει σημαντικές πληροφορίες όχι μόνο σχετικά με την ανατομική ή σωματική διάπλαση του "Neanderthal" και του "Cro-Magnon", αλλά επίσης και με την ποιότητα της καθημερινής τους ζωής, την κοινωνική τους δομή, και φυσικά το επίπεδο των τεχνολογικών τους δυνατοτήτων (εργαλεία, καταφύγια, μέθοδοι εφοδιασμού τροφίμων, κλπ.). Παρατηρώντας και αναλύοντας αυτά τα δεδομένα, αυτοί οι επιστήμονες μπόρεσαν σταδιακά να διατυπώσουν μερικές από τις αιτίες που συνέβαλλαν στην απόλυτη εξαφάνιση του Ανθρώπου "Neanderthal", μετά που είχε βιώσει δίπλα στον Άνθρωπο "Cro-Magnon" για περίπου 15,000 χρόνια. Άς εξετάσουμε πρώτα τις πληροφορίες που χαρακτηρίζουν τον Άνθρωπο "Neanderthal", ειδικά αυτά τα στοιχεία που τον κατατάσσουν σε ανθρωποειδές. Πιστεύω προσωπικά ότι η πιο κρίσιμη πληροφορία είναι ότι ο "Neanderthal" κατάφερε να επιβιώσει και να μονοπωλήσει απέραντα εδάφη για περισσότερο από 200,000 χρόνια, κάτω από ακραίες περιβαλλοντολογικές και κλιματολογικές συνθήκες κατά την διάρκεια διαφόρων εποχών "παγετώνων". Την περίοδο των 200,000 χρόνων που ο Άνθρωπος "Neanderthal" έζησε σ' αυτά τα εδάφη του Βορείου Ημισφαιρίου, εκδηλώθηκαν 3 εποχές "παγετώνων", ενώ η τελευταία κορυφώθηκε πριν από 20,000 χρόνια. Η ανατομία του και η κοινωνική του δομή αποδεικνύουν απόλυτα γιατί ο "Neanderthal" μπόρεσε να επιβιώσει και να εξελιχθεί, και γιατί οι ανθρωπολόγοι τον ταξινομούν σε παρακλάδι του ανθρώπινου είδους.

Ο "Neanderthal" στεκόταν τελείως όρθια και είχε βαριά σωματική διάπλαση. Ήταν πιο μυώδης, πιο ψηλός και πιο βαρύτερος από τον μέσο σύγχρονο άνθρωπο, ενώ ζούσε σε μικρές ομάδες (35 ως 50 άτομα). Ο "Neanderthal" παρουσίαζε εκείνα τα κρανιακά χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για την δυνατότητα του προφορικού λόγου, και διέθετε επίσης ένα γονίδιο που σχετίζεται με την γλώσσα και τον προφορικό λόγο. Το μέγεθος του εγκεφάλου του ήταν περίπου στα 1,450 cc, ενώ ο εγκέφαλος του σύγχρονου ανθρώπου είναι περίπου 1,330cc. Θα μπορούσαμε να πούμε λοιπόν πως ο Άνθρωπος "Neanderthal", ήταν εξίσου ευφυής όσο και ένας μέσος σύγχρονος άνθρωπος. Είχε τις δυνατότητες να φτιάξει φωτιά, χρησιμοποιούσε ακόντια μικρού βεληνεκούς, κατανάλωνε θεραπευτικά βότανα, έφτιαχνε ρούχα από δέρματα ζώων, δημιουργούσε εργαλεία από πέτρα, διαμόρφωνε πολύπλοκους τάφους, αλλά και ζούσε μόνιμα μέσα σε σπηλιές. Ποιά λοιπόν ήταν τα βασικά μειονεκτήματα αυτού του δυνατού, μεγαλόσωμου, εφευρετικού είδους ανθρώπου, "με τον μεγάλο εγκέφαλο";

Ένα σημαντικό μειονέκτημα όπως το έχουν περιγράψει πολλοί ανθρωπολόγοι είναι το γεγονός ότι ο Άνθρωπος "Neanderthal" δεν ήταν ένα πολύ κοινωνικό ανθρώπινο είδος, επιβιώνοντας μέσα από στατικές και μονολιθικές καθημερινές συνήθειες που δεν επέτρεπαν τις προκλήσεις για εφευρετικότητα και την ανταλλαγή ιδεών σε μεγάλη κλίμακα

και με εξελιγμένο τρόπο. Αυτά τα κοινωνικά χαρακτηριστικά θα πρέπει να είχαν αρνητική επιρροή στην εξέλιξη της προφορικής γλώσσας και στην διατύπωση αφηρημένων εννοιών όπως η έννοια της συνύπαρξης, της συντροφικότητας, του συλλογικού οράματος του μέλλοντος και του απρόβλεπτου της επόμενης στιγμής. Υπάρχουν αποδείξεις που δείχνουν πως ομάδες "Neanderthal" που ζούσαν σε απόσταση μερικών χιλιομέτρων μεταξύ τους, παρουσίαζαν σημαντικές ποιοτικές διαφορές σε βασικού τύπου εργαλεία. Για παράδειγμα μια ομάδα "Neanderthal" είχε παράγει ένα εργαλείο όπως το αγκίστρι ενώ η άλλη ομάδα δεν διέθετε αυτό το τόσο σημαντικό εξάρτημα.

Οι Άνθρωποι "Neanderthal" είχαν την συνήθεια να μένουν σ' ένα μέρος μόνιμα, δίπλα σε μια σταθερή πηγή τροφής, αναδεικνύοντας μια τάση μη υπέρβασης των τελείως βασικών τους αναγκών (επιβίωση), και φυσικά της μη αντιμετώπισης αγνώστων περιβαλλοντολογικών προκλήσεων. Ζούσαν σε μικρές ομάδες και οι μόνιμες κατοικίες τους ήταν οι σπηλιές, σαν συνέπεια η διαιτητική τους συμπεριφορά παρέμενε η ίδια σ' όλη την διάρκεια του χρόνου, και δεν διαφοροποιόταν με τις εποχιακές αλλαγές.

Αν και ο Άνθρωπος "Neanderthal" είχε δημιουργήσει το ακόντιο για να σκοτώνει τα θηράματά του, αυτό το ακόντιο ήταν μικρού βεληνεκούς. Αυτό σήμαινε πως ο ίδιος έπρεπε να έχει άμεση σωματική επαφή με το θήραμα για να μπορέσει να το σκοτώσει ή ακόμα και για να το πληγώσει. Όλη αυτή η διαδικασία έβαζε τον κυνηγό σε κίνδυνο, καταβάλλοντας την σωματική του ακεραιότητα και περιορίζοντας έτσι τις πιθανότητες επιβίωσής του. Η μέγιστη διάρκεια ζωής του "Neanderthal" ήταν περίπου τα 40 χρόνια, ενώ ο "Cro-Magnon" που τον αντικατέστησε, ζούσε μέχρι και τα 60 του. Τελικά, το πλέον κρίσιμο μειονέκτημα του Ανθρώπου "Neanderthal" φέρεται να ήταν μια "έλλειψη" συνεργατικής σχέσης μεταξύ των διαφόρων μελών μέσα στην ομάδα. Δεν υπήρχε μια "ισορροπημένη" και "πρακτική" κατανομή καθηκόντων με βάση το γένος και την ηλικία, υποβαθμίζοντας έτσι την ποιότητα ζωής όλων. Αυτό που μαθαίνουμε από τους ανθρωπολόγους είναι ότι οι δυνατοί αρσενικοί της ομάδας, που ήταν σχεδόν αποκλειστικά σαρκοφάγοι, κατανάλωναν οι ίδιοι όλο το θήραμα, απομονώνοντας τους εαυτούς τους από τις γυναίκες και τα παιδιά. Οι αρσενικοί άφηναν έρμαιους τις γυναίκες και τα παιδιά να βρούν τροφή μόνοι τους. Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί πάνω σε σκελετούς των "Neanderthal", και που αντιστοιχούν σε παιδικές και σε νεανικές ηλικίες, δείχνουν ότι πολύ συχνά η ανάπτυξη των δοντιών τους σταματούσε λόγω ασθένειας ή λόγω υποσιτισμού. Το δυναμικό λοιπόν που κυριαρχούσε στην κοινωνική δομή των ομάδων των "Neanderthal", ήταν ότι ο πιο ισχυρός μπορούσε "να γευτεί τους καρπούς της ανθρώπινης εξέλιξης", ενώ οι υπόλοιποι βρισκόντουσαν στο περιθώριο, αντιμετωπίζοντας σε καθημερινή βάση τις πιθανότητες θανάτου. Αυτή η καθημερινή υπαρξιακή πραγματικότητα, γίνεται ακόμη πιο σαφής όταν διαπιστώνουμε αποδείξεις ανθρωποφαγίας, την στιγμή που σε χώρους διαμονής υπήρχαν μόνο ανθρώπινα υπολείματα και μια απόλυτη απουσία υπολειμμάτων ζώων. Αυτό σημαίνει ότι κάτω από σκληρές κλιματολογικές και περιβαλλοντολογικές συνθήκες όπου δεν βρισκόταν κρέας από θηράματα, οι πεινασμένοι ισχυροί αρσενικοί κατέφευγαν στην ανθρωποφαγία, με θύματα πάντα τα ασθενέστερα μέλη της ομάδας. Συνοπτικά λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι

στην κοινωνική δομή των "Neanderthal", δεν ίσχυαν οι κοινωνικές αξίες του "αλτρουισμού" (altruism) και του "ενσυναισθήματος" (empathy) μεταξύ των μελών της ομάδας. Η απουσία αυτών των κοινωνικών κινήτρων έβαζε φραγμό σε μια ζητούμενη κοινωνική συνοχή, σε μια αναγκαία κοινωνική ασφάλεια, και σε καθημερινά κοινωνικά ερεθίσματα που θα ωθούσαν όλα τα άτομα "ανεξαιρέτως", να είναι δημιουργικά και αποτελεσματικά, όχι μόνο σε σχέση με την επιβίωσή τους απέναντι στις προκλήσεις της φύσης, αλλά και σε σχέση με μια ποιότητα ύπαρξης που δεν είναι μόνο υλική αλλά και αισθητική.

*αλτρουισμός= αγάπη για τους ανθρώπους και ανιδιοτελής φροντίδα γι' αυτούς

**ενσυναίσθημα= η ικανότητα να συμμετέχουμε στις ψυχικές εμπειρίες ενός άλλου, να ξαναζούμε, κατά κάποιο τρόπο, τα βιώματά του